

TOVĂRĂȘIA

Foie economică, care cuprinde tot felul de povețe despre formarea și conducerea tovărășiilor economice

Foia oficioasă a „Centralei Tovărășilor” și a însoțirii pentru „Asigurarea vitelor”, amîndouă în Orăștie

— Sfaturi pentru agricultură, meserii și negoț, și îndrumări pentru valorizarea produselor economice —

Adaus economic la „LIBERTATEA”.

Apare în 10, 20 și 30, a fiecărei luni.

Intocmită de VAS. C. OSVADĂ

Anul III.

ORĂȘTIE, 10 Ianuarie v. 1908.

Nrul 3

O apostolie — economică.

Cînd am văzut cum străduința noastră de a lumina cu luminile cele mai nouă și probate, cărările părăginite ale economiei noastre naționale, e bine primită de tot mai multe suflete înțelegătoare, cari să încălzesc pe zi ce merge pentru această muncă nouă, — și cînd din condicele dela administrația acestei foi am văzut, că scrierile noastre ajung tot în mai multe sate și le cetesc tot mai multe mii de frați — am socotit, că e sosit ceasul, să facem muncii de acest fel adăposturi, cari s'o ocrotească, să-i dea puterea mai lesnicioasei *întrupări*.

Vreme de peste o jumătate an, — număr de număr »Tovărășia« a talmăcit puterea ce zace în alcătuirea unei *Centrale* pentru tovărășii. Indemnurile și talmăcirile noastre au fost înțelese bine și în luna trecută, dată ne-a fost putința să alcătuim la Orăștie *Centrala* pentru Tovărășii.

Alătura cu aceastră alcătuire însă, am simțit că suntem datori să răspundem cererilor și indemnurilor atît de număroase, ce ne vin de prin satele noastre, și d'aceea, după nici trei săptămîni, am ținut la Orăștie a doua adunare în care s'a alcătuit marea *Tovărășie* pentru *Asigurarea vitelor*.

Amîndouă aceste alcătuiți au fost primite în satele noastre cu însuflețire curată și, nădejde avem, fiitoare și pornitoare de muncă rodnică.

Și aici găsim locul potrivit, ca alătura cu recunoștința ce o datorim fruntașilor nostri dela sate pentru ajutorul dat la trezirea acestei însuflețiri — să scoatem la iveală dragostea cu care au fost sprijinite încercările aceste, de aproape toate foile noastre, de presa noastră.

Noi am talmăcit de atîtea-ori și vom fi neobosiți în a talmăci și d'aici înainte rolul ce-l are »*Centrala Tovărășiiilor*« și, marea bunătate ce o va sălășlui în satele noastre *Asigurarea vitelor*.

Toți cîți doresc să-și netezească drumul spre înaintarea economică, din scrisele noastre au putut să înțeleagă ce și cum dorim noi să se lucreze cu ajutorul *Centralei* și cu *Asigurarea vitelor*, — despre care și numai în numărul trecut al »*Tovărășiei*« am publicat amănunte lămuritoare. Și tuturor ce ne cer, cu drag le talmăcim rostul acestor două așezăminte, pe care noi le socotim să ajungă puternice temelii pentru edificiul în care să fie ocrotită munca nizuitoare pentru înflorirea și bunăstarea noastră economică și socială.

Din subscrierile de quote, din scrisorile, din chemările ce ne sosesc, simțim cum crește dorul satelor noastre, cum să desfac și să brăzdează drumurile, ce vor să înceapă o mișcare, o muncă economică mai străduitoare, mai bine făcută, mai rodnic organizată.

În zorirea caldă a acestor zile de o nouă muncă, — dorim să înceapă și modesta noastră muncă.

Atunci cînd am ridicat steagul sub care să adăpos-

tește azi scheletul celor două așezăminte, a *Centralei* și a *Asigurării vitelor*, — ne-am dat bine sama de munca ce ni-să va cere. Și tocmai că ne-am dat sama, acum cînd ne vedem trecuți peste formele cerute de lege, — acum cînd ne vedem în pragul de a începe munca și la *Centrală* și la *Asigurarea vitelor*, — acum cu dragoste și cu deplină încredere vrem să pornim pe drumul ce duce de-adreptul în satele noastre, în mijlocul poporului.

Nu dorim să batem doba reclamei, nu facem făgăduieli ce nu le-am putea împlini și nici alaiuri, nici zgomot de tîrg nu vrem.

Vrem să muncim, așa cum știm și cum înțelegem, — din toată dragostea sufletului nostru!

Cunoaștem noi puterea slovei scrise și credem în ea, (altcum de ce am mai scie!), și dacă cu toate aceste dorim să mergem și cu graiul viu în mijlocul poporului, să ne auzim, să ne vedem unii pe alții, — asta o facem ca să lămurim ce e de lămurit, să ajutăm cu fapta, la fața locului, căci ne cunoaștem poporul, îi știm slăbiciunile și înțelegem greutatea, ce le au fruntașii ce trăiesc în mijlocul poporului, cînd e vorba de a să porni lucruri noue.

Pe cei porniți la muncă dorim să-i ajutăm, cu ei să sfătuim în deplina cunoaștere a împrejurărilor locale.

Și după-ce cunoaștem învățătura și dojana blîndă a blîndului Isus Christos:

„Marto, Marto, spre multe te silești...”

— ca să nu ajungem și noi în pedeapsa neizbîndei, de data asta pornim și noi ca să talmăcim satelor noastre numai:

1. *Însămnătatea tovărășiiilor*, ce mai ușor să pot alcătuî cu spriginul *Centralei* noastre;

2. *Însămnătatea asigurării vitelor*, ce mai bine să poate face prin tovărășia pentru *asigurarea vitelor*, alcătuită de noi la Orăștie.

Apostolia aceasta, credem, că o facem mai la timp în lunile Februarie, Martie și Aprilie, d'aceea gîndul nostru este, ca în aceste luni să mergem în *șinaturile locuite de Români*, unde să propoveduim și cu graiul viu satelor noastre învățătura muncii economice — prin tovărășii, și să le înleznim asigurarea avutului cîștigat cu multă trudă.

E de priceput, că sat de sat nu ne este cu putință să-l cercetăm. Nici nu încercăm.

Dorim însă să ajungem în cît mai multe centre, în sate fruntașe, unde să vină și din satele vecine, — să ne sfătuim, să ne asculte indemnurile, ce le-om spune și cu graiul viu, pentru rostul tovărășiiilor.

Gîndul nostru este să putem ajunge în cîteva sate fruntașe din Ardeal, din Bănat, din părțile ungurene, din Bihor, din Chioar, din Sălagiu și din Maramurăș.

Cu mersul nostru nu vrem să facem nimănui cheltueli de bani. Singur numai călăuzi dela gară vom dori să avem.

Ca să nu fie însă truda noastră zadarnică, rugăm pe sătenii nostri, pe fruntașii nostri, să dea vestea asta tuturor și să alege centre, locuri de întîlnire, potrivite

și întru cât să poate să pregătească terenul, să se știe ce și cum doresc să lucre prin tovărășii.

Căci noi vom duce cu noi tipăriturile de lipsă, atât pentru *începuturi pentru tovărășii*, cât și pentru *asigurarea vitelor*, — după-ce dorim ca încă atunci, când suntem de față, să se pornească și muncă, nu numai însuflețirea.

Inceputul l'am făcut, căci dl V. C. Osvadă la Anul-nou a mers și a ținut o prelegere în comuna *Măhaciu* (comit. Turda-Arieș), unde să înscriu acum membri la *Tovărășia din Orăștie*, pentru asigurarea vitelor.

Și continuăm cu drag — îndată-ce vom fi vestiți că poporul e gătit și dorește să sfătue cu noi — la fața locului.

Mergem, cât vom ajunge, unde vom fi chemați și unde vom ști că își vor da întâlnire săteni din mai multe comune însuflețite pentru tovărășii și asigurarea vitelor.

Subscrieri nouă, pentru

„Centrală”

Dela cea din urmă publicare a subscrierilor de cote (acții) pentru „*Centrala Tovărășiiilor*”, — ni-au mai sosit următoarele subscrieri:

	cuote mari.
I. Dumitrean, propr. în Acmar, <i>cuote fundamentale à 100 cor.</i>	2
Insoțirea de credit, Aciliu	1
	cuote à 5 cor.
Ignat Borza Alba-Iulia	5
Teod. Lobonțiu „	5
Dan. Lupu „	5
Ioan Ciuhat „	3
Ioan Popa „	1
Avram Oarga „	1
Tr. Iovan, Doman	2
Ioan Ivan, Chișfalău	6
Oașiu Dadirlat „	5
Maria I. Ivan „	2
Patr. Lobonțiu, pr. Silvașul din Tășnad	2
Victoria Nodiș „	2
Văd. Maria Șarkadi „	7
Elena Murășian, Blagea	1
Dum. Bârzan, Beriiu	1
Ioan Tivăruș, ec. „	1
Dr. R. Dobo, Orăștie	1
Gavrila Bozdog „	1
Ariton Oprinca, Gabud	1
Ales. S. Muntean, Roșia	10
Vasile Jula Petros	2
Sim. Ștefănesc, „	2
Betru Ștefănesc „	5

— Subscrieri de cote să primesc ori-când.

Cei-ce doresc încă a intra în legătură cu această folositoare *Tovărășie Centrală*, să subscrie cote, cite pot! Subscrieri și bani, a să trimite la Administrația „*Libertatea*” în Orăștie.

Socialismul.

IV.

Comunismul — ținta la care vrea să ajungă social-democrația din Ungaria, precum am atătat în articolul nostru de mai nainte,

nu recunoaște și nu poate recunoaște nici moștenirea, nici proprietatea privată. Iar' statul ce intrupează comunismul, nu dorește să-l formeze pe baze naționale, căci socialiștii de azi argumentează în chipul următor: patria mea e aceea unde mă simt mai bine și prietinie și legăturală în lucru și în traiu, cu acela leg cu care mai bine mă pot înțelege. Nu-l întreb dacă e de un neam, de o lege cu mine. Mă unesc cu el, fiindcă mai bine cu el mi-să potrivească interesele mele de traiu. Prin urmare statul comunist îl dorește pe temelie internaționalismului. Acel stat poate să fie alcătuit din fiii diferitelor neamuri.

Pot fi în acest stat zeci și zeci de națiuni. Toți vor fi muncitorii fără avere privată și fără drept de moștenire, pe toți îi va nutri și îi va îmbrăca statul, iar' ei în schimb vor munci la porunca statului și rodul muncii lor a statului susținator va fi.

Și apoi din pricina, că învățăturile creștine le incurcă de multe-ori teoriile social-democraților, dar mai ales din pricina că o mulțime din conducătorii socialiști de azi, sunt jidanii, care își văd amenințată puterea prin preoți — ca să scape de aceste neajunsuri, propagă interconfesionalismul, vreau să dovedească și spun în gură mare că religia, credința creștină de azi, e o minciună ticluită de preoți, spun că Dumnezeu nu este, în vreme ce de Christos își bat joc.

Partea aceasta a programului social-democraților de azi o ținem noi de cea mai primejdioasă pentru poporul lipsit de cunoștiințe, lipsit de orizontul larg a vederilor mai înalte. Și totodată o găsim de tot neîndreptățită, să aibă loc în programul unei lupte sociale și economice.

Ce pedecă pune credința sufletului în svircolirile economice și sociale ale omului?

Mergem cu drag și nu cerem dela nime nici un fel de plată ori spese de drum. Ca să nu pierdem însă multă vreme cu mersul și cu întorsul și peste tot ca în munca asta a noastră să avem un plan, — rugăm pe toți cei-ce doresc să ajungem în mijlocul lor, să ne scrie de cu vreme, cât mai curînd, ca așa noi să ne putem face socoata și împărțala cu drumurile ce le vom face. Să ne știm rîndul călătoria și munca.

Prelegerile noastre le vom vesti încă de cu vreme, din loc în loc.

Suntem încredințați că rostul acestei munci îl înțeleg toți cei buni ai noștri. Le cerem dar' tuturor sprijinul lor și cu nădejdea în bine, — *așteptăm chemarea cea frățescă!*

La ce am scoate din sufletul omului credința în viață de apoi, în bunătatea și răsplata lui Dumnezeu, cînd pentru amarul vieții de aici și așa nu știm, nu putem să-i dăm altă mîngăiere?

La ce am forța golul în sufletul obosit și oropsit de atîtea neajunsuri?

Dacă întilnești slujitori de ai bisericii slabi și nevrednici, — aruncă-i afară, dar' nu dărîma biserica, — atunci cînd pustiul ce-l pricinuești, nu ești încă în stare, să-l umpli numai decît!

* * *

Cum am spus dela început, suntem și noi pentru lupta socială; nizuim și noi pentru *înbunătățirea sorții poporului* nostru și cu el a tuturor muncitorilor și a celor ce-și risipesc sudoarea feții și-și chinuie creerii pentru o răsplată neîndestulitoare, nici pentru pâinea de toate zilele.

Dar noi vrem și gîndim că suntem datori să ținem seamă de starea faptică a poporului nostru și, în conglăsuire cu aceea, dorim să se poarte lupta socială. În această luptă de sigur ne-am întilni și cu social-democrații de azi, mai ales că în afară de punctele pe care ne-am încercat să le explicăm până aci, — primim și noi, ca Români, celealalte puncte din programul adoptat de social-democrați.

Conducătorii neamului nostru au datorința să țină seamă de lupta socială ce să dă azi și să alcătuiască pentru poporul nostru un astfel de program de luptă și de organizare, care să răspundă vremii și nizuințelor de azi și să dea mijloacele potrivite pentru împlinirea trebuințelor reale. În acest program de sigur vor avea loc și multe din postulatele sociale ce să cuprind și în programul social-democratic. Dar totul va fi zidit pe dragostea de neam, lege, patrie și moșie, și nizuin-

tele noastre vor culmina în a pune munca alătura cu capitalul, — în preț și în valoare.

Lămuririle aceste ni-le-am impus acum, — cînd vedem pe de o parte că o parte din poporul nostru face ochi dulci social-democrației, ba unii, care n'au înțeles pe deplin rostul luptei social-democrate din Ungaria, s'au alăturat la partidul acesta; iar pe de altă parte pentru-că vedem cum să pregătesc și alții de lupta socială — pusă pe baze mai potrivite.

Deputatul slovac, însutletitul Hodjea, aleargă pentru alcătuirea unui nou program social pentru slovacii. Profesorul de universitate Dr. Apáthy anunță că și el e socialist, — dar nu e social-democrat ca cei de azi din Ungaria; secretarul Reuniunii arhitecților Dr. Farkas, asemenea grăește cu Apáthy...

Și noi?

Doar n'o să vină Rakovski, jidanul din România ori jidanul dela Lugos, să ne conducă poporul?

Dar lumea noastră, muncitorii, țărani și cărturarii noștri cer plan de luptă, plan de organizație, plan de muncă. Cei chemați, să-l facă, să-l dea încă la timp.

Cine cunoaște și prețuie poporul nostru, nu-l va împinge spre social-democrație. Căci nici lor nici poporului nu ajută.

Dar ai noștri, conducătorii firești ai poporului, să se pună pe lucru, căci a trecut vremea protestelor serbătorești.

Ne trebuie muncă, ne trebuie luptă și organizație socială ori socialistă, cum vreți să-i ziceți, — numai să fie în conglăsuire cu starea de azi a poporului nostru, cu trecutul și și cu dorințele noastre naționale!

Băncile în noua reformă a dărilor.¹⁾

Nouele proiecte de lege despre reforma dărilor ale ministrului prezident Al. Wekerle, au provocat deja de pe acum — deși încă nici n'au ajuns la desbatere în dieta țării — însemnate și amănunțite discuții atât în presă, cât și în întrunirile, corporațiunile și societățile celor interesați.

Cei-ce au urmărit cu atențiune discuțiile pornite au trebuit să constate că aproape toți dintre cei-ce s'au ocupat cu numitele proiecte sunt de acord a recunoaște, că plănuita reformă a dărilor e de natură a produce însemnate schimbări în viața economică-financiară și socială a țării noastre. Cu influința ei bună sau rea — ori cum ar fi să se dovedească — asupra valorii și rentabilității factorilor de producțiune: muncă, pământ și capital, aceasta reformă va arăta ne-greșit schimbări de netăgăduit în averea publică și privată, în relațiile economice, financiare și sociale ale țării și contribuabililor ei.

Firește însă că astăzi când — chiar prin natura lucrărilor — abia să găsească oameni cari să poată judeca absolut nepreocupați proiectele dela ordinea zilei și când viața — special pe teren economic — cu mulțimea ei de factori cunoscuți și necunoscuți, zi de zi scoate la iveală nouă forme, nouă mijloace de luptă pentru existență — e peste tot greu a enumăra schimbările ce le va putea produce plănuitul sistem de sarcini publice. În această privință numai viitorul ne va putea arăta — la timp și fără greș — întru cât reformele proiectate vor fi fost oportune sau nu, juste sau nejuste, nimerite sau greșite, ușurătoare sau îngreunătoare pentru unii sau alții dintre cei-ce le vor suporta consecvențele.

Astăzi judecata ce să poate face asupra acestor proiecte e cât să poate de relativă. Fiecare le judecă și aprețiază în măsura intereselor sale, după-cum aceste se văd mai mult sau mai puțin servite ori mai mult sau mai puțin jignite prin nouele reforme. Și e și firesc. Interesele oamenilor sunt de atâtea feluri și atât de contrare, încât o împăcare absolută a lor e aproape cu neputință. Ceea-ce pentru unul e bine, pentru altul poate fi rău și vice-versa, un fapt care poate niciunde nu reese atât de clar la iveală ca tocmai la distribuirea sarcinilor publice. Iuzadar știința cu cerințele ei; iuzadar viața cu trebuințele ei. Distribuirea sarcinilor publice a fost și va rămânea pentru totdeauna o problemă vecinic grea, de care e cu neputință să se atingă cineva fără să nu provoace acel bellum omnium contra omnes, pe care l'au provocat și proiectele reformelor de cari vorbim.

Din parte-ne n'am avut cuvânt a fi preocupați în cercetările ce le-am făcut asupra proiectelor reformei de dare. Din contră conștii de greutatea și responsabilitatea împreună cu tractarea astorfel de chestiuni, am căutat să rămânem totdeauna la nivelul imparțialității. Dar ori-cât de imparțiali am fost în cercetările făcute, a trebuit deja la prima citire a proiectelor să ne convingem că acele multe, foarte multe gravamine ce s'au ridicat contra diferitelor dispozițiuni ale proiectelor de reformă a dărilor, aproape toate sunt îndreptățite.

Între acestea gravamine însă unele dintre cele mai însemnate și mai îndreptățite sunt cele-ce să pot aduce de întreprinderile obligate la publicitate, în primul rând de instituttele de bani (băncile) societăți pe acțiuni sau reuniuni.

Și iată de ce!

¹⁾ Din lucrarea cu același titlu, ce va apărea zilele acestea.

Pe două principii cardinale ar fi să se întemeieze noua reformă. Unul e distribuția co-răspunzătoare — pe cel slab mai puțin, pe cel tare mai mult — a sarcinilor publice. Altul e asigurarea — pe sama visteriei — a venitelor de până acum din dări, ceea-ce însemnează că dările în totalitatea lor — cu toate schimbările ce să proiectează — să aducă și pe viitor venitul de până azi. Cel dintii dintre aceste două principii — cât privește pe bănci — e astfel aplicat încât pe spatele lor să pun sarcini, pe cari — nu numai în conziderația lor absolută, dar chiar și relativă — e greu de presupus să le poată suporta fără a nu-și periclita înalta lor misiune economică. Și dacă cel dintii dintre aceste principii e astfel aplicat, natural că nici al doilea nu poate fi mai norocos. Băncile sunt menite să contribuie la venitul total din dări cu astfel de proporții, cari nu mai stău în raport nici cu puterile lor, cu atât mai puțin însă cu principiile juste ale distribuiri sarcinilor publice.

Să vedem!

Dintre singuraticile soiuri de dare ce revin asupra băncilor, în primul rând trebuie să amintim

I. Darea de câștig.

(Kereseti adó).

Cheia pentru această dare va fi și pe viitor ca și până acum 10%, dar cu rezerva, că pentru acele instituttele de bani — obligate la publicitate — despre cari s'ar dovedi, că la creditele acordate ar încassa — sub ori-ce titlu — o dobândă mai mare decât 8%, această cheie să se stabilească la 15%. Și această dare de 15% ar fi să se măsoare după câștigurile de pe întreg anul, chiar și atunci când s'ar dovedi că respectivele instituttele n'au întrebunțat dobânda de peste 8%, decât numai pe un timp mai scurt și nu la toate soiurile lor de împrumuturi.

De aci să vede, că — contrar tendinței reformei, care în general luat reduce cheile de dare, pentru instituttele de bani — obligate la publicitate — darea nu numai că nu să intenționează a să reduce, ci pentru anumite cazuri — foarte dese de alt-cum — ea să proiectează a să urca cu 50% peste cât a fost până astăzi.¹⁾

E o cifră horendă aceasta cum care alta nu să găsește nicăiri în Europa și care nu-și află explicare sub nici un raport. Căci până când darea de câștig — în general luat — să intenționează a să reduce la 5%, pentru instituttele publice de bani ea nu numai că nu să reducă, ba să urcă chiar la triplu, la 15%. E o enigmă aceasta cu atât mai greu de înțeles, cu cât pentru alte întreprinderi de bani (societăți colective, comandite etc.), neobligate la publicitate, — al căror venit deci nici nu să poate constata în măsură perfectă ca la întreprinderile publice — pe lângă că darea de venit li să reducă la 5%, față de acestea proiectul n'are nici o dispozițiune pentru cazul când dobânda afacerilor lor ar fi mai mare ca 8%. De ce?

Menținerea cheii de 10% pentru instituttele de bani o motivează proiectul — în primul rând — cu împrejurarea că darea întreprinderilor obligate la publicitate se stabilește după detragerea cheltuelilor, adică pe baza venitului curat, pe când la particulari și întreprinderile private aceste — cheltuelile — nu vin luate în conziderare la stabilirea dării. Foarte bine! Numai cât cu drept cuvânt să poate întreba ori-și-cine, câte din cheltuelile întreprinderilor obligate la publicitate nu

sunt supuse la dare? În tot cazul cu mult pre-mulțe decât să nu poată contrabalansa pe cele impuse la dare la particulari și întreprinderile neobligate la publicitate. Și earăși. Câte din adevăratele câștiguri ale particularilor ajung a fi impuse la dare? De sigur nici jumătate. Camera comercială din Budapesta în memoriul său relativ la aceste proiecte susține că de ex. de prezent, când darea de câștig e 10%, abia să înca-sează ca dare 2—3% a adevăratelor câștiguri. — Motivarea proiectului deci e de puțină valoare practică.

Dar dacă menținerea dării de 10% pentru bănci e neîndreptățită, cu atât mai puțin justificată este urcarea ei la 15% pentru cazul când despre cutare sau cutare institut de bani s'ar putea dovedi că a lucrat cu o dobândă de peste 8%.

Dispoziția aceasta a proiectului, care — cum să zice în motivare, — s'a luat pentru a să pune capăt uzurei, e o absurditate din punct de vedere economic și o rușine din punct de vedere moral.

Banul e o marfă al cărui preț să urcă și scade după împrejurări. Prin urmare a stabili un maxim de preț — fără a avea monopolul — e contra firii lucrurilor.

Maximul unui preț — deci și al dobânzii, — să poate stabili cel mult în mod relativ și dacă pentru banca de emisiune nu e stabilit un maxim de dobândă; dacă ea poate să lucreze ori când — de vrea — cu 8%¹⁾ ar fi în tot cazul o lipsă de rațiune a limita dobânda la 8% chiar pentru acele bănci cari sunt avizate la creditul băncii de emisiune. Căci cum s'ar putea să se limiteze dobânda la 8% când banca de emisiune ar lucra de ex. cu ori peste 7%, ceea ce ar fi de sigur un caz de permanentă dacă s'ar izbūti să dea ființa băncii de emisiune independentă.

Abstrăgînd însă dela toate acestea dobânda de peste 8% nu însemnează totdeauna câștig pentru bănci — cum bine observă camera comercială din capitală, în memoriul ei. De multe ori ea e o necesitate economică, o măsură contra pornirilor exagerate și expanzive de speculațiune, măsură care la momente date poate fi de cel mai mare folos pentru interesele economice bine pricepute ale țării.

De altcum criza financiară prin care au trecut instituttele de bani din țară, ne-a dovedit cu prisosință toate acestea. Ea ne-a arătat a avea că etalonul de interese fiind cea mai relativă apartinune a vieții economice, nu va putea fi dirigit nici-odată după legi absolute ori după interesele politice de dare. Din contră ne-a putut demonstra că maximul dobânzii nu să poate stabili decât cel mult în legătura cu etalonul oficial al băncii de emisiune, care singură are rol de regulator al pieței de bani. Astfel tot ce s'ar putea zice ar fi de ex. că maximul dobânzii ce să poate lua să nu treacă cu 3—4% peste etalonul oficial al băncii de emisiune. Și dacă proiectul de lege în felul acesta ar fi căutat să rezolveze chestiunea uzurei ori mai corect zis chestiunea maximului intereselor de împrumuturi, nime n'ar fi putut zice nimic.

Cît privește acum partea morală a chestiunii, trebuie să spunem că această dispozițiune nu e nici decum consonanță cu demnitatea statului și cu natura lucrurilor.

(Va urma.)

I. I. Lăpădatu.

¹⁾ Cheia pentru darea generală de câștig — în sensul reformei — să reducă la 4% respective 5%. La acest soi de dare deci să face o reducere de 6% respective 5%, față de cât a fost până acum.

¹⁾ E știut că la Banca Austro-Ungară chestiunea etalonului aparține exclusiv conziliului general a băncii, chestiune la care comisarii guverniali nu pot exercita dreptul lor de „veto“.

Statutele

însoțirii

„Tovărășia Centrală“.

(Urmare).

§. 23.

La adunare au vot hotărâtor numai acei membri, cari sunt trecuți ca atari în registrele însoțirii cu cel puțin 3 luni înainte de adunare. Membrii mai noi au numai vot consultativ.

§. 24.

Votul să poate exercia în persoană sau prin plenipotențiat, care încă trebuie să fie membru. Minorenii pot fi reprezentați prin tutorii lor, femeile prin bărbații lor, persoanele morale prin plenipotențiații lor, cari pot fi și nemembri.

§. 25.

Fiecare membru, are după fiecare quotă regulată, un vot. La quotele fundamentale, după fiecare 100 cor., are 5 voturi. Mai mult de 10 voturi nu poate exercia nime, sub nici un titlu. Quotele unui membru nu să pot împărți prin plenipotențiere, pe mai multe persoane.

§. 26.

Hotărârea adunărilor generale, care deobligă și pe membrii, cari nu's de față, sunt valide, cînd la adunare iau parte cel puțin 30 membri cari reprezintă cel puțin 150 voturi. În lipsa acestora să convoacă o nouă adunare, care în concluse valide, fără privire la numărul membrilor sau voturilor reprezentate,

§. 27.

Adunările generale le prezidează președintele direcțiunii; în lipsa acestuia un membru ales de adunare ad-hoc. Președintele numește unul sau 2 notari, 2 verificători ai procesului verbal și doi scrutinători.

În procesul verbal să induc numai propunerile făcute și deciziunile luate. Procesul verbal scris de president, notari și verificatori, să înaintează tribunalului competent, în original sau în copie legalizată.

§. 28.

Hotărârile să aduc cu majoritate de voturi, în caz de paritate, decide soarta. Valoarea să face de regulă nominal, cu vocea sau prin aclamație. La cererea alor 10 sau mai mulți membri, votarea e a să face secret, prin ședule; cînd nu sunt contra candidați, să pot face și cu aclamație.

Hotărâri pentru schimbarea statutelor, fuzionarea cu alte societăți, ori dizolvarea Tovărășiei să pot lua numai cu cel

puțin două terțialități a voturilor, fiind reprezentate în adunare cel puțin două terțialități din quotele emise. Dacă la prima convocare nu s'au întrunit membrii, cari să reprezinte două terțialități a quotelor, Direcțiunea (și numai Direcțiunea!) poate concheta nouă adunare în senzu. și cu drepturile amintite în §. 26.

STIRI

La sate! Urmăm cu dragoste multelor chemări ce ni s'au făcut în atîtea rînduri și am hotărît să mergem în fruntaușe comune din diferite ținuturi, locuite de Români, ca să îndemnăm poporul și cu graiul viu, să se înșire sub steagul tovarășilor și să dăm toate îndrumările pentru asigurarea vitelor.

Și asta o facem fără a cere nici un fel de cheltueli de drum. Rugăm însă ca acolo unde suntem chemați să fie vestite și satele din jur, ca să sfătuim deodată cu cît mai mulți frați. Și apoi pentru-ca să încunjurăm ori-ce neplăceri, rugăm pe fruntașii noștri să anunțe și ei la timp — la oficiile competente (pe sate prin primărie la fisolgăbirăul, la orașe căpitanului de poliție), ținerea prelegerii. În tot locul să va vorbi despre tovarășiiile economice (gazdasági és falusi szövetkezetek) și despre asigurarea vitelor (állatbiztosítás). Politica nu o amestecăm aici.

Luînd în seamă vremea și ostenele noastre, rugăm să se aleagă centre cît mai potrivite — ca în un loc să putem sfătui cu cît mai multe sate.

Cei dintii, care vor porni la acest apostolat economic, sunt domnii: Vasile C. Osvadă și preotul Ioan Moța.

Chemările ca să ținem prelegerile, vă rugăm să le trimiteți de-adreptul la dl Vasile C. Osvadă în Hunedoara — Vajdahunyad.

Societatea cărămidarilor, ca însoțire în Bistrița. Înainte cu un an și jumătate s'a alcătuit în Bistrița, cu sprijinul vrednicului adv. Dr. V. Onișor. Tovărășia cărămidarilor din Bistrița — care după cît știm noi e prima și singura tovarășie românească de producție și valorizare, de acest fel. Cei întovărășiți fabrică: cărămizi și

șirepuri (țigle) și le valorează prin Tovărășie. Cu finea anului au fost 39 membri, care au fiecare cîte o quotă (parte) fundamentală de cîte 100 cor. Părțile fundamentale în total sunt în sumă de 4322 cor. iar cîștigul curat e de 4974 cor.

Asupra bilanțului și peste tot asupra acestei tovarășii, la noi de model, vom reveni. Și până atunci trimitem felicitările noastre membrilor și în special dlui Dr. V. Onișor, directorul tovarășiei, — pentru splendidul rezultat ce l'au ajuns!

*

La meserii! Indemnurile călduroase pentru îmbrățișarea meseriilor dau tot mai bune roade. Așa în timpul din urmă din comuna românească Măhaciu (comitatul Turda Arieș), s'au dus 6 învățăcei la măiestrie, — toți așezați la măestrii în Brașov. Dintre aceștia 4 și-au ales măestria păpucăritului 1 croitoria și 1 cojocăria. Dintre cei 6 învățăcei: 2 sunt orfani de zileri, 3 sunt copii de agricultură și 1 e copilul bravului învățător din Măhaciu.

Din comuna Gîrbova (lîngă Aiud), asemenea sunt la felurite măestrii peste 20 de feciorași voinici și isteți.

Dzeu să le dea rîvnă și noroc — la toți!

*

Despre Tovărășiile de credit a apărut de curînd o nouă broșură în editura ministrului de agricultură. Preoții și învățătorii o capătă gratuit. Să o ceară. Broșura e scrisă de Czeglédy Tivadar, învățător economic.

Iepuri de casă să pot vinde bine în Budapesta la tovarășia „M. Mezögazdák szövetkezeté“. Până la începerea lucrărilor la „Centrală“, redacția „Tovărășiei“ cu plăcere înlesnește vinzările aceste.

*

Comune premiate. Pentru împădurirea de locuri sterpe au fost premiate de curînd cu cîte 1000 coroane, comunele: Purcăreț și Rășinar, cu cîte 800 cor. Comuna Satulung de lîngă Brașov, cu 500 coroane, comuna: Galeș de lîngă Sibiu, i-ar comuna Tălmăciu cu 300 coroane; cu 400 cor a fost premiată comuna Șibișel de lîngă Orăștie.

*

Cu regularea Oltului s'a ocupat de curînd comitetul permanent al comitatului Sibiu. Să va cere dela guvern să se reguleze așa ca să fie navigabil. Numai să nu pățim și cu Oltul cum suntem cu Murașul, care încă așteaptă zadarnic corăbiile promise de atîta amar de vreme!

Intrebări și răspunsuri

Intr. 8. Cucuruzul prima calitate, cum este de scump pe 100 kgrame și pe cît să vine ferdela de 20 litri, și până la Mercuria cît să plătește pentru vagon?

Bucur S. in Poj.

Răspuns: Prețul cucuruzului să schimbă aproape zilnic. Scrie la „Agricola“ atunci cînd ai lipsă. Azi 100 kg. cucuruz prima, costă cam 14 coroane. Cu acest preț, o ferdelă de 20 litri, s'ar veni în gară cu 2 cor. 24 fileri. Porto pentru vagon să schimbă după gara dela care e trimis cucuruzul.

*

Intr. 9. Ca de vro 5 ani neam întovărășit 14 inși și am pus bucate laolaltă, ca din venitul acelor să completăm salariu învățătorului profesional; azi avem peste 200 ferdele de bucate din acărora camătă, pentru noi 14, să solvește competiția salariului în tot anul. Noi însă manipulăm aceste bucate fără nici un contract sau statut, neștiind că tovarășia noastră de ce natură este. Avem noi lipsă la astfel de manipulare de contract sau statute și cum ar trebui acele aprobate? Mă rog de îndrumare.

Abonat Nr. 1324

Răspuns: N'avem destule vorbe ca să vă laudăm pentru buna DV., întovărășire. Ține-ți la ea ca la o pavază scumpă. Incolo pentru DV. e destul dacă aveți un contract de tovarășie în baza §-lui 62 din Legea comercială, anul 1875, pe care îl subscrieți toți cei 14 părtași. Muștră de astfel de contract am publicat în „Tov.“ în anul trecut. Vă trimit unul și cu posta. Dacă a-ți face tovarășia mai mare și a-ți putea-o face, atunci ar fi bine să vă faceți statute în regulă, pe care să le treceți la tribunalul regesc, de care vă țineți. Dacă V-ați hotărî pentru asta, să ne scrieți ca să vă facem hirtile de lipsă. Improtocolarea la tribunal costă cam 50—100 coroane!

POSTA REDACȚIEI.

Dlul N. Bratu, Berlin. Mulțumesc din inimă pentru încurajare. V'am scris. Cu dragoste.

Dlul Ion Savu în Bazos. Trimite te rog declarația de membru la „Libertatea“. Orăștie, împreună cu cîte 3 coroane de fie-care acție. Mulțumite pentru sprijin.

Dlul E. Bărsan în P. E în regulă; cele trimise sunt achitate. Dacă doriți încă o broșură — vă trimit. Salutări.

Dlul Ionel G. în O. Este. Scrieți la Librăria Ciurcu în Brașov și cereți „Cavalerul“. Trimiteți 2 coroane.

Dlul Ales. H. în Vinerea. Controla să face la înscriere prin comisia ce merge din casă în casă și apoi în fie-care an să face o controlă. Toate trebuie asigurate și cele cumpărate ulterior. Lu dorința cu plăcere mergem la Vin. să dăm cu graiul deslușirile. Scrieți-ne ziua. Salutări.